

ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2011
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΩ: Τι λοιπόν; Αυτό δεν είναι λογικό, είπα εγώ, και δεν απορρέει αναγκαστικά από όσα έχουν λεχθεί ως τώρα, ότι ούτε οι απάιδευτοι, που δε γνώρισαν την αλήθεια, μπορούν ποτέ να κυβερνήσουν ικανοποιητικά την πόλη, ούτε εκείνοι που τους αφήνουν να ασχολούνται με την παιδεία μέχρι το τέλος της ζωής τους, οι πρώτοι, επειδή στη ζωή τους δεν έχουν έναν ορισμένο στόχο που πρέπει κυνηγώντας τον να ρυθμίζουν όλες τις πράξεις τους και στον ιδιωτικό και στο δημόσιο βίο τους, και οι δεύτεροι, γιατί με τη θέλησή τους δε θα ασχοληθούν με πρακτικά ζητήματα, επειδή νομίζουν ότι, αν και ζωντανόι ακόμα, έχουν εγκατασταθεί στα νησιά των μακάρων;

ΓΛΑΥΚ: Αλήθεια, είπε.

ΣΩ: Δικό μας λοιπόν έργο, είπα εγώ, των ιδρυτών της πόλης, (είναι) να αναγκάσουμε τις εξαιρετικές φύσεις να φτάσουν στο μάθημα που αναγνωρίσαμε πριν ότι είναι το ανώτερο, δηλαδή να δουν το αγαθό και να ανεβούν εκείνη την ανηφορική οδό, και, αφού ανεβούν, και δουν αρκετά (το αγαθό), να μην τους επιτρέψουμε να κάνουν αυτό που τώρα επιτρέπεται.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Μετάφραση

B1. Στο πλαίσιο της αλληγορίας του σπηλαιού θίγεται ως θέμα η επίδραση που ασκεί η παιδεία στην ανθρώπινη φύση. Ο όρος **παιδεία** (< παῖς, παιδός) σήμαινε αρχικά την ανατροφή, τη διαπαιδαγώγηση ενός παιδιού. Ήδη όμως από τον 5^ο αι. ως όρος της παιδαγωγικής δηλώνει τη γενική καλλιέργεια (σωματική – εσωτερική), που είναι προνόμιο μόνο του ανθρώπου – γι' αυτό το λόγο άλλωστε αποδίδεται στα λατινικά ως **humanitas**. Για τον Πλάτωνα είναι η στροφή της ψυχής προς την ιδέα του αγαθού, η δύσκολη (ανηφορική) διαδικασία της μετάβασης από το σκοτάδι της άγνοιας προς τη θέαση της αλήθειας και παρέχεται για το σώμα με τη γυμναστική και για την ψυχή με τη μουσική (λογοτεχνία, τραγούδι, καλλιέργεια της καλλιτεχνικής ευαισθησίας) (Πλ. Πολιτεία 376e). Παίδευση είναι η πορεία προς την παιδεία (Πλ. Όροι 410). Η ανώτερη μορφή παιδείας κατά τον Πλάτωνα είναι η φιλοσοφία, η ανοδική πορεία από το σπήλαιο στο φως, η γνώση του Αγαθού.

ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν: Ο Σωκράτης υποδεικνύει το χρέος των εξαιρετικών φύσεων, των προικισμένων και χαρισματικών ανθρώπων («βελτίστας φύσεις») να ανυψωθούν πνευματικά, να ανέβουν την ανηφορική οδό που στο πλαίσιο της αλληγορίας οδηγεί από το σκοτάδι του σπηλαιού στην ηλιοφώτιστη περιοχή, από το σκοτάδι δηλαδή της άγνοιας στο φως της αλήθειας και της γνώσης, στην αναζήτηση της ουσίας όλων των πραγμάτων και στη θέαση του Αγαθού. Η πορεία αυτή προς την αλήθεια και τη γνώση παρουσιάζεται μέσα στο κείμενο ανηφορική («ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν

ανάβασιν»), θέλοντας μέσα από αυτό να φανεί πως η κατάκτηση της παιδείας είναι επίπονη, κοπιώδης και δύσκολη. Πολύ συχνά εξάλλου στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το *άνω* και την *ανάβαση* χρησιμοποιούνται μεταφορικά για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει. Οι φύλακες - επίκουροι λοιπόν της ιδεώδους πολιτείας έχουν να αντιμετωπίσουν έναν τραχύ και δύσκολο δρόμο, ώστε να περάσουν με επιτυχία τα στάδια αγωγής και τις κρίσεις που έχουν καθοριστεί γι' αυτούς για να ολοκληρωθούν και να προαχθούν μετά τα 50 τους έτη σε φύλακες άρχοντες της πολιτείας.

B2. Ο Πλάτωνας με το στόμα του Σωκράτη, εξετάζοντας το πολιτικό πρόβλημα της εποχής του καταλήγει στη θέση πως οι φιλόσοφοι θα πρέπει να αναλάβουν την εξουσία στις πόλεις ή να αρχίσουν να φιλοσοφούν οι κυβερνώντες. Πριν καταλήξει σ' αυτή τη θέση εξετάζει ποιοι είναι ακατάλληλοι να αναλάβουν το δύσκολο έργο της διακυβέρνησης και αναφέρει τους λόγους για τους οποίους συμβαίνει αυτό. Δύο λοιπόν είναι οι κατηγορίες ανθρώπων που θεωρούνται ακατάλληλοι για τη διακυβέρνηση:

Οι απάιδευτοι («τους άπαιδευτους και αληθείας άπειρους»), δηλαδή οι τυχαίοι και αφιλοσόφητοι πολιτικοί, δεν είναι κατάλληλοι για τη διακυβέρνηση της πόλης. Ο πρώτος λόγος είναι ότι τους λείπει το βασικό προσόν, η παιδεία (αναδεικνύεται έτσι ο σημαντικός ρόλος που έχει η παιδεία στον άνθρωπο), και επομένως είναι αληθείας άπειροι. Δεν γνωρίζουν την αλήθεια, δηλαδή τους νόμους που διέπουν τις ανθρώπινες κοινωνίες, την πολυπλοκότητα της πραγματικότητας. Τους λείπει ο νους, που είναι πράγμα «κτητόν», αποκτιέται και δε δίνεται από τη φύση («ούκ ἔνεισι»). Δεν είναι σε θέση να διακρίνουν ανάμεσα στα πολλά καλά το καθεαυτό, το πραγματικά καλό. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι δεν έχουν στη ζωή τους έναν υψηλό πολιτικό στόχο, για να ρυθμίζουν σύμφωνα μ' αυτόν όλες τις πράξεις τους και στον ιδιωτικό τους βίο αλλά και ως δημόσιοι άνδρες (υποθέτουμε πως οι στόχοι τους είναι ταπεινοί: το προσωπικό συμφέρον, η προβολή κ.α.). Αντίθετα, ο εἶς σκοπός που έχουν οι φύλακες της πολιτείας είναι να υπηρετήσουν πιστά και ανιδιοτελώς την πόλη ολόκληρη.

Οι πεπαιδευμένοι («τους ἐν παιδείᾳ ἑωμένους διατρίβειν διὰ τέλους»), δηλαδή οι φιλόσοφοι που έχουν ανέλθει από το σπήλαιο της απαιδευσίας και της πλάνης στον πάνω κόσμο, δηλαδή τον κόσμο των Ἰδεών, δεν μπορούν και αυτοί να κυβερνήσουν ικανοποιητικά.

Ο λόγος είναι επειδή είναι απορροφημένοι στις πνευματικές τους αναζητήσεις και γι' αυτό δείχνουν απροθυμία για πολιτική δράση. Η πολιτική δράση δεν εμπίπτει στα ενδιαφέροντά τους, αδιαφορούν για την εξουσία, για τις τιμές, για το σεβασμό και την αγάπη των συμπολιτών τους. Προτιμούν να ζουν στη μακαριότητά τους και να απολαμβάνουν την ευδαιμονία που τους προσφέρει η ενόραση του αγαθού, αδιάφοροι για τους άλλους. Δειλιάζουν μπροστά στις ευθύνες του έργου της διακυβέρνησης, μπροστά στις δυσκολίες. Τρομάζουν μπροστά στη μανία του πλήθους, στο πέλαγος της ανομίας. Δεν έχουν διάθεση, επιθυμία για προσφορά στην πόλη. Δεν έχουν ανδρεία. Ο Πλάτωνας θέλοντας να δείξει την αδιαφορία τους και την αποστασιοποίησή τους από τα

πολιτικά – κοινωνικά προβλήματα τους παρουσιάζει να κατοικούν στις νήσους των Μακάρων, νησιά που σύμφωνα με τις λαϊκές δοξασίες βρίσκονταν στη Δύση, πέρα από τις στήλες του Ηρακλή στο ρεύμα του Ωκεανού, όπου ζούσαν στην απόλυτη μακαριότητα οι ήρωες, οι άνθρωποι της χρυσής εποχής (η πρώτη γενιά του ανθρωπίνου γένους) και οι ευσεβείς. Επίσης, χρησιμοποιεί το απαρέμφατο «καταμένειν» και δύο αλληπάλληλες αρνήσεις («μη έθέλειν», «μηδέ μετέχειν») για να δείξει με εκφραστικότητα την απροθυμία των πνευματικών ανθρώπων να ασχοληθούν με τη διακυβέρνηση της πόλης.

B3. Εισαγωγή: σελ. 102 «Μετά την ανατροπή της ολιγαρχίας εγκαθίσταται ένα ανάπηρο πολίτευμα, η Δημοκρατία. Εδώ επιτρέπονται κάθε είδους ανουσιούργημα».

Σημείωση: Κρίνεται απαραίτητο να αναδιατυπωθεί η αρχή της απάντησης εξαιτίας της εκφώνησης καθώς και για λόγους σύνταξης.

B4. απόρρητος	→ προειρημένων
ντροπαλός	→ έπιτροπεύσαι
αντιβιοτικό	→ βίω
αποχή	→ έχουσιν
δυσπραγία	→ πράξουσιν/ πράττουσιν
μονοκατοικία	→ άπωκίσθαι
προφήτης	→ έφη
είδωλο	→ ίδειν / ίδωσιν
βάθρο	→ άναβάντες / άναβήναι / άνάβασιν
ανυπόμονος	→ καταμένειν

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

Πρώτοι με την πρώτη!

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Γ.1

Μετάφραση

Εκείνοι λοιπόν δειπνούσαν σιωπηλά σαν να ήταν αυτό επιβεβλημένο σ' αυτούς από κάποιον ανώτερο (δυνατώτερο). Αλλά ο Φίλιππος ο γελωτοποιός, αφού χτύπησε την πόρτα, είπε στον υπηρέτη να αναγγείλει ποιος είναι και για ποιο λόγο θέλει να έρθει (σπίτι), και είπε ότι παραβρίσκεται, αφού πήρε μαζί του όλα τα απαραίτητα, ώστε να δειπνήσει σε ξένο σπίτι, και από την άλλη είπε ότι το παιδί πιέζεται πολύ γιατί δεν έχει φέρει τίποτα και γιατί είναι νηστικό. Ο Καλλίας λοιπόν, αφού άκουσε αυτά, είπε· Αλλά όμως, άνδρες, είναι ντροπή από φθόνο να στερήσει (να ζηλεύει) κανείς τη στέγη· ας περάσει λοιπόν· και συγχρόνως έστρεψε το βλέμμα του στον Αυτόλυκο, φανερά εξετάζοντας ποιο φαινόταν σ' εκείνον ότι είναι το αστείο.

Γ.2

κρείπτονος	→ κρείπτονας / κρείπτους
ὄ,τι	→ οὔτινος / ὄτου
ἔφη	→ φαίη
πάντα	→ πᾶσι(ν)
φέρειν	→ ἐνεγκεῖν
ταῦτα	→ αὗται
ἄνδρες	→ ἄνερ
αἰσχρόν	→ αἰσχίονι
εἰσίτω	→ εἰσίθι
δόξειε	→ ἔδοξε

Γ.3 α

αὐτοῖς: αντικείμενο στο ἐπιτεταγμένον

τῷ ὑπακούσαντι: επιθετική μετοχή, ἔμμεσο αντικείμενο στο ρήμα εἶπε

διὰ το φέρειν: εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας στο πιέζεσθαι

ἀνάριστον: κατηγορούμενο στο παῖδα μέσω του συνδετικού εἶναι

φθονῆσαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στην απρόσωπη ἔκφραση αἰσχρόν (ἔστι) ἑτεροπροσωπία

ἐκείνω: δοτική προσωπική του κρίνοντος προσώπου στο ρήμα δόξειε

Γ.3 β

Πλάγιος: εἶπε τῷ ὑπακούσαντι εἰσαγγεῖλαι ὅστις εἶη

Ευθης: ὦ ὑπακούσας, εἰσαγγειλον ὅστις εἰμί